

Már önellátó...még nem önellátó

Balatoni Ágnes hajléktalanellátás területi munkacsoportvezető szakmai cikke

A legtöbb szociális intézmény igénybevételéhez elengedhetetlen, hogy a szolgáltatást nyújtó kereteket határozzon meg annak érdekében, hogy az ellátott az igénybevétele során saját maga és társai számára is a biztonságos szolgáltatásnyújtásban részesüljön. Így van ez az hajléktalanellátásban, a nappali melegedők és éjjeli menedékhelyek tekintetében is.

A Szociális Törvény éjjeli menedékhelyet érintő definíciója alapján az éjjeli menedékhely olyan ellátási forma, amely a hét minden napján legalább (!) 18.00-08.00 óra között nyitva áll az önellátásra és a közösségi együttélés szabályainak betartására képes hajléktalan személyek előtt, biztosítva éjszakai pihenésüket.

84. § (1) Az éjjeli menedékhely az önellátásra és a közösségi együttélés szabályainak betartására képes hajléktalan személyek éjszakai pihenését, valamint krízishelyzetben éjszakai szállás biztosítását lehetővé tevő szolgáltatás.

Törekedni kell tehát arra, hogy a szolgáltatás igénybevételekor arra alkalmas állapotban legyen az igénybe vevő. Ez azt jelenti, hogy amennyiben bármilyen tudatmódosító befolyása alatt van, akkor is képes legyen önállóan vagy segítséggel lefeküdni és pihenni.

De mit jelent az önellátási képesség?

Mondhatni minden embernek mást jelent. Mint ahogy az alma is mást jelent Hófehérekének, mást Tell Vilmosnak, és mást Steve Jobbsnak.

Minden relatív nézőpont kérdése. A magyar szociális jogrendszer nem fogalmaz világosan azzal kapcsolatban mi minősül " önellátásra nem képes " vagy önellátásra képtelen élethelyzetnek vagy állapotnak, ugyanis szociális jogrendünk egész egyszerűen "elavult". Sok országban tágabb a definíciója az "önellátásra nem képes " állapotnak, élethelyzetnek a jogi megfogalmazás szempontjából is.

Egy szakmai konferencián feltettük a kérdést a résztvevőknek, mit gondolnak, ki az önellátó személy. Az alábbiakban egy pár mondatot emelek ki az írásokból:

- „önellátó az, aki szobatiszta, fennjáró, étkezésre , beilleszkedésre , alkalmazkodásra képes”
- „fizikai szükségleteit önállóan ki tudja elégíteni”
- „feladatainkhoz adottak a feltételek”
- „járásképes, ellátja önmagát”
- „segédeszközzel legalább a wc-re el tud menni”
- „teljesen el tudja látni magát, önmagáról gondoskodni tudó”
- „önellátó az a személy, aki önállóan fel tudja venni a zokniját”
- „belátási és egészségi állapota lehetővé teszi a mindennapokban a működését”

Ezen túlmenően az egyes társszakmáknak is mást és mást jelent az önellátás. Mást jelent a kórháznak, hiszen az adott hajléktalan személy a kezelést követően MÁR önellátó, míg a hajléktalanellátás szempontjából MÉG nem önellátó. És itt kezdődnek a gondok....

Ugyanígy más jelent a mentőszolgálat munkatársainak az önellátási képesség, és mást egy hajléktalanellátó intézményben dolgozó szociális munkatárnak.

Még a mesterséges intelligencia is mást és mást fogalmaz meg az együttműködő szervezetek vonatkozásában arról, kit tekinthetünk önellátónak.

„Az "önellátó" kifejezés azt jelenti, hogy valaki képes gondoskodni saját magáról, beleértve az alapvető szükségleteit, mint az étkezés, tisztálkodás és az egészségügyi ellátás. A mentősök szempontjából az önellátó személy olyan, akinek nincs szüksége folyamatos egészségügyi felügyeletre. Az utcai szociális munkások szempontjából az önellátás azt jelenti, hogy az illető képes a mindennapi életvitelét önállóan folytatni, bár lehet, hogy bizonyos szociális vagy gazdasági támogatásra szorul.”

Az eltérő fogalommagyarázat, az eltérő működési rendszer számtalan konfliktus forrása. Nap, mint tapasztaljuk, hogy a szervezetek közötti nézeteltérések szinte kivétel nélkül abból fakadnak, hogy valamely szervezet szerint MÁR, valamely szervezet szerint MÉG NEM önellátó az adott rászoruló.

Ezen tapasztalás mentén fogtunk össze a mentőszolgálat vezetőjével, és egy merészet gondolva, hosszas szakmai dilemmát követően, közösen megalkottunk egy egyszerű és objektív mérőskálát, ha már „egy csónakban evezünk”.

Célunk egy gyors, egyszerűen alkalmazható módszer, melynek használatával a közterületen, vagy a kórházi kezelést követően az ügyfél/beteg/rászoruló állapotáról információkat nyerhetünk, valamint az ellátás szükségességéről, irányáról dönthetnek a résztvevők.

A megvalósítandó feladat, hogy a közterületen fellelt rászoruló/ beteg személy ne kerüljön feleslegesen sem az egészségügyi ellátásba, de a szociális intézményeknek se kelljen újra mentőt hívni, ha az odaszállított hajléktalan ember mégsem olyan fokban önellátó, mint ahogy ezt a mentőszolgálat munkatársai megítélték, - a saját szemszögükből tekintve. Kiindulási elvünk az volt, hogy az éjjeli menedékhelyek kit láthatnak el, kit tudnak ellátni, mi tartozik kompetencia körükbe.

Az éjjeli menedékhely igénybevételének vonatkozásában önellátónak tekintettük, aki testi és fizikai szükségleteit önállóan kielégíteni képes, segítség nélkül képes tisztálkodni, étkezni.

Az önellátási képességre vonatkozó nagyon egyszerű tényeket vettük alapul, melyek az aktuális fizikai, mentális állapotra vonatkoznak.

- Megállapodtunk abban, hogy első és legfontosabb annak tisztázása, hogy az adott személy képes-e térben és időben tájékozódni, tudja milyen nap, van, hol vagyunk, ki ő és mikor született.
- A másik fontos a fizikai állapot, azaz hogy meg tud-e tenni önállóan, összeesés nélkül 5-6 lépést, fel tud-e menni esetlegesen pár lépcsőfokot.

Ezek olyan alap dolgok, amelyek már megmutatják, hogy az önellátása sérült-e az egyénnek, illetve van-e esetleg egészségügyi ellátásra szüksége bármilyen történés miatt.

- Mindemellett természetesen az ittaság is kérdés, hiszen amennyiben erősen ittas személyről van szó, úgy a legtöbb hajléktalanellátó intézmény nem tudja fogadni.

Így alakult ki a LADIK, mint egy gyorsan megjegyezhető és gyors állapotfelmérésre alkalmas objektív módszer.

L-épés
A-datok
D-átum

I-ttasság K-i vagy?

Ez egy olyan objektív skála, vizsgálati módszer, ami mankó lehet mind a mentősöknek, mind az utcán dolgozó, mind az intézményekben dolgozók számára, hogy kit is tekinthetünk önellátónak. Sok esetben nem lehet feketén fehéren minden egyes állítást kiragadva mérlegelni. Indokolt a megfogalmazott egyes lépéseket mindig összességében nézni, és így egyénre szabottan szükséges megítélni a helyszínen a szükséges ellátás irányát.

Összegezve:

Ha 5-6 lépést önállón képes megtenni az ügyfél elesés nélkül, meg tudja mondani nevét, születési idejét, tudja milyen nap van, és az ittasság foka nem akadályozza őt az elhelyezésben, akkor önellátónak kell tekintenünk, és szociális intézményben elhelyezhető.

További tervek:

Egyelőre pilot módszerrel bevezetésre kerül saját megyénkben a **LADIK**, erről egy tapasztalati összefoglalót írunk, amit az NSZI-vel megosztunk, későbbi lehetséges felhasználás céljából.

